

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de rol van jongeren in de groene transitie**(verkennend advies op verzoek van het Zweedse voorzitterschap)**

(2023/C 184/03)

Rapporteur: **Nicoletta MERLO**

Verzoek van het Zweedse voorzitterschap van de Raad	Brief d.d. 14.11.2022
Rechtsgrond	Artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Bevoegde afdeling	Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Burgerschap
Goedkeuring door de afdeling	8.3.2023
Goedkeuring door de voltallige vergadering	22.3.2023
Zitting nr.	577
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	152/00/01

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is van mening dat jongeren een cruciale rol kunnen en moeten spelen bij de groene transitie. Hiertoe is er behoefte aan een nieuw en inclusiever bestuursmodel dat jongeren de kans geeft actief deel te nemen aan besluitvormingsprocessen en dat alle nog bestaande obstakels uit de weg ruimt.

1.2. Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat jongerenorganisaties een vooraanstaande rol hebben in het besluitvormingsproces en bij het ontwikkelen en verbreiden van projecten op het gebied van duurzaamheid en milieu, ook door hun de nodige financiële steun te garanderen.

1.3. Het is essentieel om voortdurend in de gaten te houden welke gevolgen overheidsinvesteringen — ook die in verband met de groene transitie — hebben voor jongeren, zowel nu als in de toekomst. Daartoe moeten de economische, politieke en sociale effecten van het te voeren beleid aan de hand van indicatoren worden beoordeeld, vóór, tijdens en na de goedkeuring ervan.

1.4. Volgens het EESC zouden de EU-instellingen en de lidstaten er goed aan doen maatregelen en procedures in te voeren om ervoor te zorgen dat op alle beleidsterreinen rekening wordt gehouden met de kijk van jongeren, en een ruimte te creëren die de actieve participatie van jongeren kan waarborgen door de EU-jeugdtest onverkort in te voeren.

1.5. Het EESC acht het van cruciaal belang dat de initiatieven en maatregelen in het kader van het Europees Jaar van de Vaardigheden worden gekoppeld aan thema's als de groene transitie, duurzame ontwikkeling en de uitdagingen waarmee jongeren in een snel veranderende wereld worden geconfronteerd.

1.6. Het is essentieel, zo meent het EESC, dat wordt nagedacht over onderwijs en over de ontwikkeling van de vaardigheden die op dit gebied van jongeren worden verwacht, aan de hand van een transversale aanpak waarbij zowel theoretische als praktische vaardigheden worden aangeleerd, onder meer door in te zetten op trajecten die de overgang van school naar werk vereenvoudigen en op het aanbieden van leerlingplaatsen, waarbij ook de sociale partners worden betrokken. De opleiding over deze onderwerpen moet worden gestructureerd en op basis van de behoeften van de regio's opgezet en ontwikkeld worden, binnen een breder kader op nationaal niveau.

1.7. Het EESC vindt dat kinderen al op jonge leeftijd over duurzaamheid en milieubescherming moeten leren. Innovatieve onderwijsinstrumenten met aandacht voor milieubescherming, sociale en economische ontwikkeling en de verwezenlijking van aanverwante doelstellingen kunnen daarbij helpen. Kwaliteitsonderwijs voor iedereen en fatsoenlijke arbeidsomstandigheden voor het onderwijzend personeel zijn hierbij van cruciaal belang.

1.8. Het is belangrijk dat scholen zich in samenspraak met lokale overheden en organisatoren van buitenschoolse activiteiten, met name jongerenorganisaties en het maatschappelijk middenveld, met het thema groene transitie bezighouden, zodat de bewustwording groeit en het grote publiek gemotiveerd wordt om eraan mee te doen. In dit verband staat het EESC positief tegenover het project Groen Erasmus en ziet het uit naar de implementatie ervan.

1.9. Om werknemers, zowel jonge als oudere, met de nodige vaardigheden uit te rusten zodat ze kunnen omgaan met de vernieuwingen die de groene transitie met zich meebrengt, moet volgens het EESC worden geïnvesteerd in werkplekleren. Opleiding op de werkplek, kwaliteitsvolle stages en leerlingplaatsen moeten worden bevorderd teneinde ervoor te zorgen dat de behoeften van de markt en de individuele vaardigheden van jongeren beter op elkaar gaan aansluiten. Sociaal overleg en collectieve onderhandelingen kunnen in dit opzicht een fundamentele rol spelen.

1.10. Het komt er naar de mening van het EESC op aan werk te maken van een alomvattend opleidingsbeleid dat met het industriebeleid is geïntegreerd, op andere ontwikkelingsstrategieën wordt afgestemd en op regionaal en lokaal niveau in nauwe samenwerking met de sociale partners uitvoerig wordt gepland, teneinde van de groene transitie een rechtvaardige transitie te maken waarbij niemand aan zijn lot wordt overgelaten.

1.11. Ter wille van een adequate participatie van vrouwen in sectoren die verband houden met de groene transitie, is het EESC van mening dat genderegelijkheid integrerend deel moet uitmaken van de groene transitie. De lidstaten moeten meer investeren in keuzebegeleiding van jongeren op school en in ondersteuning van jongeren op hun pad naar werk door middel van efficiënte openbare diensten voor arbeidsvoorziening die goede connecties hebben met het productiestelsel ter plaatse.

1.12. Jonge ondernemers kunnen een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van innovatie, ook op het gebied van de groene transitie. Het EESC vindt dat deze jonge mensen moeten worden aangemoedigd via specifieke opleidingen, steun voor innovatieve projecten en adequate financiële ondersteuning.

1.13. Om van de groene transitie een echt rechtvaardige transitie te maken en bedrijfssluitingen met banenverlies te vermijden, moeten de lidstaten volgens het EESC prioritair aanzienlijke middelen uittrekken (allereerst die van de nationale plannen voor herstel en veerkracht) om bedrijven die moeten omschakelen te ondersteunen, ontslagen werknemers elders aan een baan te helpen en de nodige steun te verlenen aan (vooral jonge) ondernemers die willen investeren in groene bedrijven.

2. Achtergrond van het advies

2.1. Dit verkennend advies is op verzoek van het Zweedse voorzitterschap van de Raad van de EU opgesteld om na te gaan welke rol jongeren kunnen spelen in de groene transitie.

2.2. De “groene transitie” behelst de economische en maatschappelijke omslag die in de EU nodig is om vooral aan de hand van beleid en investeringen werk te maken van de klimaat- en milieudoelstellingen overeenkomstig de Europese klimaatwet, die de verplichting oplegt om uiterlijk in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken, de Europese Green Deal en de Overeenkomst van Parijs, waarbij ervoor gezorgd moet worden dat de transitie op een rechtvaardige en voor iedereen inclusieve wijze haar beslag krijgt.

2.3. In het licht van deze grote uitdagingen zij erop gewezen dat juist de huidige generatie jongeren het meest gevoelig is voor deze materie en beseft dat er actie moet worden ondernomen om de milieudoelstellingen te bereiken. De thematiek rond milieu, gezondheidsbevordering en behoud van de biodiversiteit is wellicht het beste voorbeeld van een onderwerp waarbij jongeren laten zien dat de open vragen van onze tijd hen aan het hart gaan en welke waarden zij belangrijk vinden. Dit biedt grote mogelijkheden om productie- en consumptiemodellen op nieuwe leest te schoeien.

2.4. De afgelopen jaren zijn veel jongeren in heel Europa in actie gekomen voor het klimaat en zijn er op regionaal, nationaal en Europees niveau talrijke milieu- en sociale bewegingen opgericht door jongeren die de straat op gaan en bij overheden en beleidsmakers aandringen op tastbare maatregelen om het milieu te beschermen en tot klimaatneutraliteit te komen.

2.5. Dat 2022 tot Europees Jaar van de Jeugd is uitgeroepen was niet alleen om jongeren, de generatie die het zwaarst getroffen werd door de pandemie, een hart onder de riem te steken door hun weer nieuwe hoop, kracht en geloof in de toekomst te geven. Het was ook een mogelijkheid om onder de aandacht te brengen hoezeer de groene en de digitale transitie nieuwe vooruitzichten en kansen kunnen bieden.

3. Betrokkenheid van jongeren bij de groene transitie

3.1. Om een rechtvaardige groene transitie tot stand te brengen, is het zaak de VN-Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de 17 duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN via de Europese Green Deal te implementeren, onder meer door een nieuw governance-model toe te passen dat inclusiever is en jongeren actief kan betrekken bij besluitvormingsprocessen.

3.2. De besluiten die politieke leiders nu nemen over klimaatverandering en andere milieukwesties zullen vooral voor onze huidige jongeren en de toekomstige generaties gevolgen hebben. Jongeren hebben recht op inspraak over kwesties die hen aangaan, zoals wordt gesteld in de Agenda 2030, waarin jongeren worden erkend als “cruciale aanjagers” van verandering in het kader van de SDG's.

3.3. Hoewel de rol van jongeren bij de opbouw van een duurzamere, inclusievere en groenere wereld steeds meer erkenning krijgt en er een speciaal aan hen gewijd jaar is uitgeroepen, is het duidelijk dat jongeren in werkelijkheid nog steeds moeite hebben om actief te participeren in besluitvormingsorganen.

3.4. Ondanks een hoge mate van jongerenactivisme op het gebied van klimaatverandering zien we de laatste jaren ook dat jongeren steeds minder interesse en vertrouwen hebben in politieke instellingen. Dit heeft tot gevolg dat zij minder actief participeren in politieke partijen en dat zij minder deelnemen aan politieke verkiezingen, zowel als kiezers als als kandidaten. Hierdoor komt het democratische systeem in gevaar en wordt de ontwikkeling van toekomstgericht beleid belemmerd, allereerst het beleid dat nodig is om de uitdagingen van de klimaatverandering aan te gaan en dat kan inspelen op de verschillende gevoeligheden en behoeften. In dit verband vindt het EESC dat het bevorderen van de deelname van jongeren aan de politiek en andere besluitvormingsprocessen een prioriteit moet zijn en dat alle mogelijkheden moeten worden onderzocht om dit op alle niveaus haalbaar en doeltreffend te maken.

3.5. Om te beginnen is het belangrijk dat sociale, economische en culturele belemmeringen voor volwaardige participatie van jongeren in kaart gebracht en opgeheven worden. Die kunnen ook te maken hebben met een gebrek aan bewustzijn of moeilijke toegang tot informatie over mechanismen voor participatie en vertegenwoordiging van jongeren. Een ander aspect dat moet worden benadrukt, betreft de nieuwe, vaak informele manieren waarop jongeren zich tegenwoordig inzetten en met elkaar in contact treden, vaak via het gebruik van technologie en sociale media, en waarmee terdege rekening moet worden gehouden omdat zij hele generaties kunnen mobiliseren.

3.6. Duurzaamheid is diep verankerd in de visie van jongeren op de wereld en hun besluitvormingsprocessen, maar met veel pragmatisme. Jongerenorganisaties, die de gevoeligheden van miljoenen jongeren in Europa vertolken en voor hun belangen opkomen, kunnen daarom een belangrijke rol spelen om ervoor te zorgen dat de jongere generatie niet alleen een stem heeft in instellingen en in de samenleving, maar ook de kans krijgt om een zinvolle en gegronde bijdrage te leveren aan het besluitvormingsproces op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau ⁽¹⁾.

3.7. Het is dan ook belangrijk dat er voor de meest representatieve jongerenorganisaties, te beginnen met organisaties die opkomen voor de kwetsbaarste jongeren en jongeren die in de meest afgelegen en landelijke gebieden wonen, kansen worden geschapen om te worden betrokken bij de beleidsvorming en de ontwikkeling van ideeën over duurzaamheidskwesaties.

3.8. Jongerenorganisaties kunnen vele functies vervullen en een cruciale rol spelen bij het verbreiden en uitvoeren van projecten op het gebied van milieu en duurzaamheid. Daarom roept het EESC de EU-instellingen op om deze verenigingen structureel financieel te steunen met adequate en specifieke middelen, zodat jongerenorganisaties in staat worden gesteld om jongeren (meer) te laten meedoen aan de groene transitie.

3.9. Betrokkenheid alleen is echter niet voldoende. Bij alle overheidsbeleidsmaatregelen moet rekening worden gehouden met de gevolgen ervan voor jongeren en wat ze verwachten, ook voor jongeren van toekomstige generaties. Alle investeringen, met inbegrip van die welke verband houden met de groene transitie, moeten ook vooraf, gaandeweg en achteraf worden geëvalueerd om met zekerheid — via het gebruik van indicatoren — vast te stellen welke economische, politieke en sociale gevolgen ze zullen hebben voor jonge generaties.

3.10. Volgens het EESC zouden de EU-instellingen en de lidstaten er goed aan doen maatregelen en procedures in te voeren om ervoor te zorgen dat op alle beleidsterreinen rekening wordt gehouden met de kijk van jongeren, en ruimte voor jongeren te creëren zodat ze een coherente en op kennis van zaken gebaseerde bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de problemen waarmee ze worden geconfronteerd. Hiertoe moet de EU-jeugdtest onverkort worden ingevoerd ⁽²⁾.

3.11. Wat nodig is, zowel voor de planeet als om onze lidstaten verder te ontwikkelen, is versterking van de rol van jongeren op vier gebieden: betrokkenheid bij de veranderingsprocessen; de mogelijkheid om een actieve rol te spelen door de verantwoordelijkheid te nemen bij individuele en collectieve keuzes; verbetering van de kennis over de transformaties die plaatsvinden en de onvermijdelijke gevolgen van de groene en de digitale transitie; en de ontwikkeling van vaardigheden om met kennis van zaken invloed uit te oefenen.

4. De groene transitie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt

4.1. Het jaar 2023 is uitgeroepen tot Europees Jaar van de Vaardigheden. Het EESC acht het van cruciaal belang dat de initiatieven en maatregelen in dit kader worden gekoppeld aan de thema's groene transitie, duurzame ontwikkeling en de uitdagingen waarmee jongeren in een snel veranderende wereld worden geconfronteerd.

⁽¹⁾ EESC-advies over een gestructureerde participatie van jongeren op het gebied van klimaat en duurzaamheid in het besluitvormingsproces van de EU (PB C 429 van 11.12.2020, blz. 44).

⁽²⁾ EESC-advies over de EU-jeugdtest (PB C 486 van 21.12.2022, blz. 46).

4.2. Gezien de urgente situatie op het gebied van klimaat en milieu moet duurzaamheidseducatie een prioriteit worden voor scholen. Leerkrachten hebben een belangrijke rol te spelen om ervoor te zorgen dat studenten klimaatbewust zijn en over de kennis en vaardigheden beschikken die nodig zijn om deel te nemen aan de groene economie. Er zijn veel benaderingen die leerkrachten en scholen kunnen volgen om deze problemen samen met leerlingen te bestuderen, maar dit vereist wel kwaliteitsonderwijs voor iedereen en fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden voor onderwijsaanbieders. Het EESC acht het van essentieel belang dat er op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau voldoende middelen beschikbaar worden gesteld om projecten en initiatieven ter bevordering en uitvoering van onderwijs en leren op het gebied van milieu en duurzaamheid te ondersteunen.

4.3. De thematiek rond strategieën voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling loopt dwars door allerlei sectoren heen. Er moet derhalve worden nagedacht over onderwijs en over de ontwikkeling van de competenties die op dit gebied van jongeren worden verwacht, aan de hand van een transversale aanpak waarbij theoretische en praktische vaardigheden kunnen worden aangeleerd, onder meer door in te zetten op trajecten die de overgang van school naar werk vereenvoudigen en op het aanbieden van leerlingplaatsen. De opleiding over deze onderwerpen moet worden gestructureerd en op basis van de behoeften van de regio's opgezet en ontwikkeld worden, binnen een breder kader op nationaal niveau en met het oog op een leven lang leren.

4.4. Kinderen moeten al jong leren over duurzaamheid en milieubescherming, vanaf de kleuterschool. Vervolgens moeten er gedurende de hele schoolgaande leeftijd specifieke programma's worden aangeboden. Daarom is het belangrijk dat leerkrachten ook een specifieke opleiding krijgen en dat zij de mogelijkheid krijgen om hun vaardigheden steeds up-to-date te houden.

4.5. De invoering van groene en culturele transitietrajecten in het onderwijs betekent dat opnieuw wordt gewezen op de educatieve rol van scholen, die tot taak hebben maatschappelijk het pad te effenen voor jonge burgers, zodat zij de wereld op een nieuwe en duurzame manier tegemoet kunnen treden. Zo worden lerende jongeren hoofdrolspelers in een proces van maatschappelijke verandering dat moet leiden tot een nieuw samenlevingsmodel waarin het milieu centraal stelt en jongeren nieuwe, natuurvriendelijke manieren van leven kunnen uitproberen en verbreiden.

4.6. De huidige situatie, die voortdurend en in hoog tempo verandert, vraagt om vernieuwende onderwijsomgevingen. In dit verband moet er een nieuw "milieualfabet" komen dat in overeenstemming is met de doelstellingen van Agenda 2030 en aansluit bij het streven naar een circulaire economie en de instrumenten in het kader van de levenscyclusbenadering ⁽³⁾, waarbij rekening wordt gehouden met milieubescherming, sociale en economische ontwikkeling en de verwezenlijking van de daarmee samenhangende doelstellingen.

4.7. Het EESC beklemtoont dat iedereen moet beschikken over kennis om de klimaatverandering aan te pakken, vooral in verband met alle aspecten van duurzame consumptie en productie, verantwoorde voedselkeuzes, vermindering van voedselverspilling en het gebruik van duurzame energie. Onderwijs aan jongeren moet worden geschraagd door een leven lang leren voor ouders en burgereducatie ⁽⁴⁾.

4.8. Het welslagen van de ecologische transitie zal bijgevolg afhangen van de vraag in hoeverre scholen samen met lokale overheden en organisatoren van buitenschoolse activiteiten, met name jongerenorganisaties en het maatschappelijk middenveld, in staat zullen zijn om de bewustwording en de participatie, ook van het grote publiek, te doen toenemen. In dit verband staat het EESC positief tegenover het project Groen Erasmus en ziet het uit naar de implementatie ervan.

4.9. Onder jongeren, d.w.z. de "generatie Z" (tot 25 jaar), hoger opgeleiden en mensen met sterkere culturele instrumenten is er sprake van meer bewustzijn, kennis en positief leiderschap op het gebied van milieubeschermingskwesties. Dit betekent dat het bewustzijn en de verstrekking van adequate informatie zullen toenemen en geconsolideerd zullen worden, maar ook dat de vereiste positieve respons kan worden versterkt door het onderwijs aan jongeren te verbeteren en hun menselijk kapitaal op sociaal en economisch gebied te vergroten. Is er daarentegen sprake van laaggeschooldheid en is het lastig om een baan te vinden, dan wordt niet alleen de bijdrage aan de groei van het land vertraagd, maar zullen jongeren ook minder actief deelnemen aan nieuwe groeiprocessen die beter aansluiten bij de uitdagingen van de tijd waarin zij leven.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>

⁽⁴⁾ EESC-advies over empowerment van jongeren om via onderwijs duurzame ontwikkeling te verwezenlijken (PB C 100 van 16.3.2023, blz. 38).

4.10. Een transitie zonder vaardigheden is ondenkbaar. Werknemers, zowel jonge als oudere, moeten met de nodige vaardigheden worden uitgerust zodat ze kunnen omgaan met de vernieuwingen die de groene transitie met zich meebrengt en die onvermijdelijk gevolgen (zullen) hebben voor de arbeidswereld. Het EESC is van mening dat het belangrijk is om te investeren in werkplekleren. Werkplekleren, een combinatie van theoretisch leren en praktijkleren in een werkomgeving, met name in het kader van het leerlingwezen, is een cruciaal middel voor de (her)kwalificatie van vaardigheden, zowel technisch als horizontaal. Opleiding op de werkplek, stages en leerlingplaatsen zijn drie formules die allemaal op hun eigen manier kunnen helpen om de behoeften van de markt en de individuele vaardigheden van jongeren beter op elkaar te laten aansluiten. Bij het bereiken van dit doel hebben de sociale partners een essentiële rol te spelen via de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen.

4.11. De groene transitie moet een rechtvaardige transitie zijn, waarbij om- en bijscholing van werknemers en kwaliteitsbanen voor iedereen worden gewaarborgd om ervoor te zorgen dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten. Daarom komt het er naar de mening van het EESC op aan werk te maken van een alomvattend opleidingsbeleid dat met het industriebeleid is geïntegreerd, op andere ontwikkelingsstrategieën wordt afgestemd en op regionaal en lokaal niveau in nauwe samenwerking met de sociale partners uitvoerig wordt gepland.

4.12. Momenteel is duidelijk dat zo'n alomvattende aanpak ontbreekt en dat groene vaardigheden tekortschieten en dat er daardoor ook weinig groene banen zijn voor in het bijzonder mensen met een lager onderwijs- en vaardighedenniveau. Hierdoor dreigt er een nieuwe tweedeling, nl. tussen enerzijds degenen die over groene vaardigheden beschikken en dus uitstekend inzetbaar zijn in de nieuwe scenario's die met de groene transitie mogelijk worden, en anderzijds degenen die geen toegang tot desbetreffende opleidingen hebben, over beperkte vaardigheden beschikken en vaak operationele taken uitvoeren die dreigen te verdwijnen als gevolg van het gecombineerde effect van de groene transitie en industriële automatisering.

4.13. Ook gendergelijkheid moet integrerend deel uitmaken van de strategieën voor een groene economie. Jonge vrouwen zijn in technologische en wetenschappelijke sectoren ondervertegenwoordigd, omdat zij als gevolg van genderstereotiepe denkbeelden waarin bepaalde banen als puur mannelijk worden gezien, niet geneigd zijn om voor gespecialiseerde opleidingen in deze sectoren te kiezen. Om te zorgen voor een adequate participatie van vrouwen in sectoren die zich met de groene transitie sterk (zullen) ontwikkelen, moeten deze stereotypen worden aangepakt. Keuzebegeleiding op school kan hierbij een cruciale rol spelen. Het EESC is van mening dat de lidstaten meer moeten investeren in keuzebegeleiding van jongeren op school en in ondersteuning van jongeren op hun pad naar werk door middel van efficiënte openbare diensten voor arbeidsvoorziening die goede connecties hebben met het productiestelsel ter plaatse.

4.14. De ontwikkeling van innovatie is voor het welslagen van de groene transitie essentieel. Om de doelstellingen te halen is het zeer belangrijk dat jongeren die een ondernemersmentaliteit hebben in het innovatieproces worden aangemoedigd via specifieke training, steun voor innovatieve projecten en het waarborgen van adequate financiële bijstand.

4.15. De groene transitie in de Europese Unie zou tussen nu en 2030 één miljoen nieuwe banen kunnen opleveren, maar zou volgens een effectbeoordeling van het Europees Milieuagentschap⁽⁵⁾ ook kunnen resulteren in 500 000 tot 2 miljoen nieuwe werklozen. Het EESC vindt dat de lidstaten prioritair aanzienlijke middelen zouden moeten uittrekken (allereerst die van de nationale plannen voor herstel en veerkracht) om bedrijven die moeten omschakelen te ondersteunen, ontslagen werknemers elders aan een baan te helpen en de nodige steun te verlenen aan (vooral jonge) ondernemers die willen investeren in groene bedrijven.

Brussel, 22 maart 2023.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>